

Стеван Копривица

ДУГО ПУТОВАЊЕ
У ЈЕВРОПУ

Стеван Копривица, драмски писац. Рођен 29. 11. 1959. у Котору. Одрастао у Херцег Новом. Завршио Факултет драмских уметности у Београду, одсек драматургије. Радио као уредник играног програма ТВ Титоград (данашње РТЦГ), управник Малог позоришта “Душко Радовић” (1991-1999). Написао за позориште: *Помјерање шила*, *Дуго путовање у Јевроју*, *Навала*, *Мали Радојица* и *Краљевић Марко*, *Оружје збогом*, *Добро јујиро адмирале*, *Талични Том* и *Далијони*, драматизацију *Башића сљезове боје*, *Ми чекамо бебу*, *Новела од љубави*. Написао за телевизију: *Кројачи цинса*, драма, *Крени према мени*, тв филм, низ серијала за забавно-музичке програме РТС и РТЦГ. Награде: Републике Србије за *Дуго путовање у Јевроју*, Удружења драмских писаца Србије за *Добро јујиро адмирале*, Југословенског фестивала позоришта за дјецу у Котору за *Новелу од љубави*, Стеријина за драматизацију *Башиће сљезове боје*, Фестивала комедије у Јагодини за *Ми чекамо бебу*, Змајевих дечјих игара за монодраму *Мој први разред...*

Живи у Београду и Херцег Новом. Ради.

Стеван КОПРИВИЦА

ДУГО ПУТОВАЊЕ У ЈЕВРОПУ Гротеска у двадесет три слике

ЛИЦА:

- КЊАЗ НИКОЛА ПЕТРОВИЋ, Господар Црне Горе, апсолутна власт над људима, горама и водама, изнад њега је само Свевишњи
- КЊЕГИЊА МИЛЕНА ПЕТРОВИЋ, жена Господарева, она га упркос свему воли
- СЕКРЕТАР МИЛОВИЋ, архетип секретара
- СТОЈАН ЛЕКИЋ, напредни и слободоумни интелектуалац, револуционар – до извјесног момента када му се свјетоназорни напрасно промјене
- СЕРДАР ЈОКО, главар, кућевић и кољеновић, вичан рату, а кад нема рата убија што му је при руци
- ВОЈВОДА ЂУРО, по свему сличан Јоку, друго је племе
- ВОЈВОДА МАШАН, само у нијанси другачији од претходника
- СЕРДАР ЈАНКО, стари ратник који се између вјерности Господару и части и достојанства оприједељује за ово друго, за прогонство и смрт

- ВОЈВОДА МИЛАН, млађи главар који никако да се снађе у свијету чојства и јунаштва, брзо изађе из драме и свих других збитија
- ПРВИ НОВИНАР
- ДРУГИ НОВИНАР
- ИЗАСЛАНИК ЕНГЛЕСКОГ ПОСЛАНСТВА
- СТОЈНА, кћер сердар Јока
- Жена војводе Машана
- Сестра војводе Ђура
- Љепотица
- Момци, што певају народне пјесме у част и славу Господара
- Перјаници, изасланици европских дворова, дворске даме, побуњеници, војводе, климоглави...
- Кандидаткиње за мис

Ова весела друштвена игра збива се 1907. године на Двору Књаза Николе. Сем Књаза и Књагиње сва су лица (ситуације) измишљени. Историјско покриће имају и два догађаја која су од изузетне важности у овом тексту: Избор љепотице за учешће на Свјетској изложби у Лондону и обрачун Књаза са својим политичким противницима. Све остало је шала.

Сви стихови који се наводе у тексту су из пера Њ. В. Књаза (касније Краља) Николе Првог Петровића.

ПРВА СЛИКА

Књаз седи за радним столом, наспрам њега је изнемогли Секретар. Налазе се у оној одаји десно од улаза у Двор, приземље, working-root књаза Николе Пејровића. Нешио књижа у масивним виџринама, досија оружја по зидовима, порџреџи, слике биџака, књазов порџреџи у природној величини. Кроз размакнуте завјесе на прозору доџиру звуци џеџињске ноћи и џрозивка смјене сџраже џерјаника.

Књаз, џио као да није два по поноћи, не осјећа ни џрунке умора кад је добро земље у џиџању, ни дјелић бремена својих џозних владарских година. Секретар, изможден, сручио се у столицу, исџред њега брдо џаџира.

СЕКРЕТАР: Господару, опростите ми, ја не могу више.

КЊАЗ: Можеш, можеш. Ђе ти је младост, јадан?

СЕКРЕТАР: Нема је.

КЊАЗ: Видим. Нема умора кад је држава у питању. Како ти се може спават кад се ради о нашој, јединој, напаћеној и слободној Црној Гори?

СЕКРЕТАР: Господару, ми имамо Сенат, суд, министре, ми смо држава... Не морате ви све ово.

КЊАЗ: Морам. Морам се бринут. Моје је то, кућо, моје, није од Сената ни од суда. Ајде, ајде, да ти је каква прескубуља за обалит про кревета, не би се ти жалио. Ајде, благо мени, па ће се Господар побринути да и ти какву женску нађеш, да ти ноћ не пада тешко. Читај!

Секретар узима џаџир са хрџе.

СЕКРЕТАР: Јаков Јововић моли Господара да провјери ко је све у Забрђе добио орден, а он није. Вели, ако ико треба да га добије, онда је то он и нико преко њега.

КЊАЗ: Да су се онолики с Турцима крвили колико их се сад за орден пријављује, не би Гаровац, Фундина и Вучји До трајали ни по сата, не би ниђе један Турчин претекао. А, Јакову Јововићу нека буде орден. Биће да он зна ће је те Турке сјека.

СЕКРЕТАР: Ево, Марко Дабовић, исто.

КЊАЗ: И њему га дај.

СЕКРЕТАР: И Мираш Шћекић.

- КЊАЗ: Њему обавезно. И још првој десеторици што ноћас наиђу. Осталима реци да је десетина година од ратова прошло, ђе су до сад били?
- СЕКРЕТАР: Без провјере?
- КЊАЗ: Ко да провјери? Комисије? Виђе ли ти икад поштену комисију?
- СЕКРЕТАР: Само оне у којима сте ви били.
- КЊАЗ: Тачно. Даље.
- СЕКРЕТАР: Борђије Саматовић моли да му се смањи порез што сте му га разрезали. Вели, кад плати порез, не остане му за млијeko ђеци.
- КЊАЗ: Нека купи краву. А пореза се неће нико ослобађат. Не иде то мени у деп, све то иде на ову моју напаћену и храбру Црну Гору. Морамо дугове да вратимо оној ижјеличкој Италији, ко да им нијесам ћер дао, па великој Аустро-Угарској, па онда Србији, па јоште неким. Да није дуга, ми не би били Јевропа, но би били ко ови Арбанаси. А јевропејство се мора платит. Што је Црна Гора него народ и брдо? Брдо дуга неће враћат, народ мора. Окле паре? Окле? Што ћу ја, оћу ли двор да продам?
- СЕКРЕТАР: Нисам ја ништа пито, Господару, Саматовић.
- КЊАЗ: Путеве смо морали правит, ђебане за рат вазда мора бит, службеници се морају платит, мора држава да живи. Дугове морамо ради части и образа вратит. Ја сам их узо на народни образ и не смијем допуштит да народ властити образ мрчи. Не читај ми више такве молбе. Нема опроштаја. Никома. Даље.
- СЕКРЕТАР: Симо Лекић моли да га примите у аудијенцију. Хтио је поводом сина му, Стојана, с вама да збори.
- КЊАЗ: Ту смо, птићи моји! Почели су ћаће за милост слат! А знали су по Београду да лају! Демократи и интеллигенти! Революционари, Робеспјери! Лијепо је било играт се политике мојим, државним парама! Ђе му је син?
- СЕКРЕТАР: Ође. У апс.
- КЊАЗ: Па што је мислио? Да ће га Пашић ође заштитити!? Да ћу ја пуштит да ми школовани голуждравци међу бомбе под пркно?! Да ми буне моју Црну Гору? Ја сам с Османлијама изашо на крај, па ћу и с кућним, балавим бунцијама. Образ ће им добро забридјет, ријеч ти дајем.

СЕКРЕТАР: Тако ваља, Господару. Да није вас још би они козе чували. Не би ни учитеља виђели, а не универзе свјетске...

КЊАЗ: Из Београда мени зли вјетар пуше, тамо њих уче демократији! Уче како ће мене, таста Јевропе, учит јевропејству. Нећу ја Сима у аудијенцију. Стојана оћу! Јел јасно, Миловићу?

СЕКРЕТАР: Јасно, Господару. Нећемо више ноћас?

КЊАЗ: Од ујутру, од свијетлог понеђеника, од сјутрашњег бијелог дана, окренуће Никола Петровић ћурак. Неће више бит добри отац, постаће некеме и маћеха!

ДРУГА СЛИКА

Књаз, очигледно неисјаван, нервозан, шећа њо радној соби. Скида цићеле и облачи нове чизме високих сара. Долази до огледала, гледа се. Проишње се не би ли био већи (Најолеонов синдром, већина моћника у историји није имала раст пропорционалан својој власћи и амбицијама). Улази књезиња Милена.

МИЛЕНА: Није ли доста што си синоћ до поноћа стајо, но се и сад, ко лупеж, из собе извлачиш. Јесам ли ја заслужила, Никола, да ми не збориш што те мучи?

КЊАЗ: Оће да ме убију, Милена.

МИЛЕНА: Није то баш тако лако.

КЊАЗ: Нијесам ја више у снази.

МИЛЕНА: Ја ти не приговарам.

КЊАЗ: За битку мислим, жено. За то што ти мислиш, виђела би да ме не мучи политика. Политика и то не иде. Ђе ћу се тим бавит кад су опет мрчни облаци над Црном Гором, надамном?

МИЛЕНА: Ја ти ништа нисам рекла.

КЊАЗ: Оће да ме убију. Мене, ослободитеља.

МИЛЕНА: Нисмо ми од те европске моде. То су дјечурлија, играју се. Тебе народ воли.

- КЊАЗ: Ни народ није ка што је био док смо ратовали. Све је теже бити краљ.
- МИЛЕНА: Краљ?
- КЊАЗ: Књаз, исто је.
- МИЛЕНА: Српски?
- КЊАЗ: Црногорски, исто је.
- МИЛЕНА: Још те нешто мучи?
- КЊАЗ: Није то мука, то мора бит. Што би ја остао некакви књаз, ка какви жабарски господичић и властелинчић? Што би Црна Гора била књажевина, зар није заслужила да буде краљевина. Кад може Србија, што не би могла Црна Гора? Од сад до двије године доказаћу цијелој Јевропи да сам замирило да будем краљ. Краљ Никола Петровић, Први. Досмрћело ми је да будем нечији други, трећи, четврти. Ако је Његош хтио да буде Петровић Други, ја нећу. Ја сам здрав, владам више но ико од Петровића, штује ме цио културни свијет, уздиго сам ову земљу више од икога. Бићу краљ. А, ако ме памет овако подржи, и писац, ништа грђи од владике Рада.
- МИЛЕНА: Не претеруј, Никола.
- КЊАЗ: Чуј ово, чуј па реци. Ово сам синоћ написао. Односи се на битке, народ и мене.
(Рецију је патијично)
Ах, милосни књаз Никола, свијетлога ти твога скута, не дај твојим јунацима да умиру по два пута. Ово ће народ, колико сјутра, да пјева ко своју пјесму.
- МИЛЕНА: Баш ко народна.
- КЊАЗ: Да што? Ништа ја гори од Његоша нећу бити.
- МИЛЕНА: Мене је страх да ти стариш.
- КЊАЗ: Вићећеш како сам стар, само кад прођу...
- МИЛЕНА: Мрчни облаци над Црном Гором...
- КЊАЗ: И...
- МИЛЕНА: Напаћеном, ал никад не покороном.
- КЊАЗ: Никад.
- МИЛЕНА: Нисам ја сенатор, Никола. Ни народ испред Двора. Заборављаш се. Стариш.
(Милена се окрене и брзо изађе из собе)

ТРЕЃА СЛИКА

Секретар улази у собу. Књаз седи за ѿсаћим сџолом. Два ѿерјаника доводе Сџојана. Књаз одмјерава Сџојана. Усџане, ѿриђе му, види да је овај мноџо виши од њеџа, враџи се за сџо.

КЊАЗ: Изађите. Сви.

СЕКРЕТАР: Али, Господару...

КЊАЗ: Рекох, сви. Оставите мене и Робеспјера. Брже!

Секретар и ѿерјаници изађу. Књаз ѿоново усџане, ѿриђе Сџојану. Добро се усџрси, узалуд, чизме не ѿомажу, Сџојан је виши. Осјећајући да је однос неѿримјерен, Књаз обиђе круџ око Сџојана, враџи се до сџола.

КЊАЗ: Сједи, Стојане.

Сџојан осџане на свом мјесџу.

КЊАЗ: Сједи, дану. Неђу ти главу скинут. Још неђу.

Сџојан сџоји ѿодиџнуџе џлаве.

КЊАЗ: Мого би зовнут перјанике да ти пребију обје ноге у цјева-
ницама, да ако би онда лакше сјео.

СТОЈАН: Могли би, Господару.

КЊАЗ: Мого би ти, лично сабљом направит сједало.

СТОЈАН: Не би ја био ни први ни потоњи.

КЊАЗ: Мого би ја, Стојане, сјутра по Цетињу разгласит да си био код мене и да си одо дружбу.

СТОЈАН: Ми ништа не кријемо.

КЊАЗ: Не фали вам куражи, а?

СТОЈАН: Имам је колико и ви стари.

КЊАЗ: Па, да заратим ја мало с Турцима, да имате ђе храброст исказат?

СТОЈАН: Нама Турци не фале. Ето вам их па се бијте. Имамо ми и ође непријатеља.

КЊАЗ: Турци, вама, нијесу непријатељи?

СТОЈАН: Да смо били на Вучјем Долу, били би.

- КЊАЗ: Ђе је онда фала за Вучји Дол?! Ђе је фала што се школујете ко слободни људи!? Нема. Но ми нож у леђа забадате, горе од икојег Турчина. Мени, ослободитељу!
- СТОЈАН: Ваљало би размислит што је то слобода.
- КЊАЗ: Зар то не пише по тим вашим књигама, плунем вам у њих? И ја сам неке јаде прочитао и видио колико културне нације цијене оне што су их од јарма ослободили.
- СТОЈАН: Има разних јармова, нарочито неких. И разних слобода.
- КЊАЗ: Ништа простије од слободе нема. Слобода је Црна Гора без Турака, слобода је да не одговараш више Цариграду, но Цетињу, мени. Турци су ропство, ја сам слобода.
- СТОЈАН: И то је слобода.
- КЊАЗ: Нема друге. Слобода су наше врлети ће никад турска нога није крочила.
- СТОЈАН: Није ни наша.
- КЊАЗ: Не прдињај дијете. Јуче си дуге гаће обукао, а мени си дошо придике о слободи држат. Нијеси никад брк барутом осмудио, никад сабљом коме преко ребара прошо! Ти и твоји ни ће сте шупљи не знате, а не што је слобода.
- СТОЈАН: Знамо што су пуни затвори напредне омладине, што су кулуци и порези које ждере двор. Знамо шта је деспотизам, страховлада непримјерена једнога човјека. Знамо шта је модерна Европа, а што је Црна Гора Николе Петровића.
- КЊАЗ: Ој-ха. Боме, жестоко. Бога ми, баш жестоко! Колико тениских терена има на Цетињу? Осам. То нема ниђе. Да нема у Београд осам тениских терена. Има кафана на Цетиње ће послужују обери са цревљама на точкове. То што има дивљијех, па им чорбу у skut прољевају, то је ствар дивљијех, а не Црне Горе. Ти мени брк откини ако има на цијелом Балкану јевропскијег града од Цетиња.
- СТОЈАН: Сиђите с Цетиња мало, Господару. Погледајте кукавни народ.
- КЊАЗ: Црногорци никад нијесу били кукавни. Нит ће бит. Биће моја Црна Гора од Дубровника до Пећи и Призрена, још и већа. Биће моје што и Душаново. Скупиће се сав српски народ под Николину заставу, онда ће се чут што је слобода, што је Цетиње, што је краљ Никола.

СТОЈАН: Бога ми, баш жестоко, краљу. Мораћеш прво ова наша племена научити да се не кољу међусобно, да се у твоје име не пљачка народ, да се врати вјера у име црногорско. Кад то учиниш, алал ти цио Балкан и по Азије. Што се мене тиче, нек ти буде и Цариград, само се нама с очију склони!

КЊАЗ: А то ти оћеш?

СТОЈАН: Напредна омладина црногорска и све слободоумно црногорско, оће слободну и модерну Црну Гору.

КЊАЗ: Зар је немаш, дијете излуђено?

СТОЈАН: С тобом, никад!

КЊАЗ: Е, имаћеш је! Стража!

Улазе ѿрјаници и Секретар.

КЊАЗ: Водите га. Добро га издегењајте. Три дана леба и соли, без воде. О, ћетићу мој, сад ћеш ти мени вићет што је Јевропа и напредна држава. Пуштићу ја вама, ћецо моја, мало, крвце, без које нема слободе. Може бити и да одустанете од лоптања с господаревом главом!

ЧЕТВРТА СЛИКА

Књажева радна соба. Неколико младића у народним ношњама изпред књаза.

КЊАЗ: Ајмо, сад сложно. Полетно, весело. Почни!

Младићи зајевају.

МЛАДИЋИ: Нек се ово коло не покрене, док се име књаза не помене, ој-хаа!

Улази Секретар. Младићи прекину ѿјесму.

КЊАЗ: Шта је сад? Видиш да вјежбају народне пјесме.

СЕКРЕТАР: Из енглеског посланства, конзул.

КЊАЗ: Па што оће?

СЕКРЕТАР: Има поруку за вас.

КЊАЗ: Пушти га унутра. А ви, ћецо, сложно и громко, кад тај Енглешчић уђе.

Секретар изађе. Књаз заузме позу у столицу. Моци хватају ваздух. Улази енглески конзул. Моци зјајевају.

МЛАДИЋИ: Нек се ово коло не покрене док се име књаза не помене. Ах, милосни књаз Никола свјетлога ти скута, не дај твојим јунацима да умиру по два пута!

КЊАЗ: Хвала ви, момчади моја. Ајте, сад па дођите опет.

Моци одлазе. Књаз усјане и пође ка конзулу, као, тек га је сад при-мјетио.

КЊАЗ: Опростите господине. Ово наша омладина тако дође код мене да ми отпјева своје пјесме.

КОНЗУЛ: Разумије се, Височанство. Опростите што сам вам на сметњи. Имам част вам доставити поруку Њеног величанства, Императорке, Краљице Уједињеног Краљевства Велике Британије.

КЊАЗ: А што ми ради моја мила Елизабета? Жао ми је што нијесам које дијете могло на њен двор удат. Биће времена, фала Богу.

КОНЗУЛ: Изволите примити њену поруку. Одговорићете кад нађете да је потребно. Што брже, дакле. Мени ће бити част да будем посредник у слању ваше одпоруке.

КЊАЗ: Поштовани господине, мораћете да преведете, немамо при руци никога с енглескијем.

КОНЗУЛ: Порука је на вашем језику.

КЊАЗ: Видиш ти свјетске жене. Ето је и српски ради мене научила. Похвално.

КОНЗУЛ: Ја сам по овлашћењу двора Јунајтед Киндом-а изволио превести поруку.

КЊАЗ: Фала ви. Нијесте се требали мучит.

КОНЗУЛ: Дозволите да се удаљим.

КЊАЗ: Дозвољавам

Конзул се поклони и оде.

КЊАЗ: Шта сад она оће?
(Оѿвара ѿисмо)
Види, Миловићу, види! Сад се види ко је Јевропа. Каже, Лондон, године господње 1902, имамо велику част са задовољством замолити Височанство Црне Горе, књаза Николу Петровића, да прими позив за учешће његове Кнежевине Црне Горе на Свјетској изложби која ће се за шест мјесеци одржати у Лондону. Вашем укусу и вашој доброј вољи препуштамо избор експоната који ће репрезентовати вашу Кнежевину. За остале информације, изволите се обратити нашем конзуларном изасланству. Са особитим поштовањем... дрнге, дрнге, краљица, дрнге, дрнге... Што мислиш, Миловићу?

СЕКРЕТАР: То су неке, да опростите, дркалице за докони свијет.

КЊАЗ: Е, нијесу. Но ће се све земље, што нешто значе, скупит тамо. И ми међу њих. Ђе ми је сад Стојан Лекић и његови ајдуци да виде што смо ми, и на кога ударају. Сазови ми главаре и сердаре да им речем за ово, па да ме сјетују што ћу Енглезима послат.

ПЕТА СЛИКА

Сердари и џлавари расѿоредили се ѿо соби. Књаз сѿиоји између њих, искрено забринуѿи, јер, сѿиима већ, не мођу се дођовориѿи иѿио да се ѿошаље на Изложбу. Шесѿоро џлавара су џласни, осѿали сѿадају у дежурне климођлаве каквих на сваком двору и у свим временима има. И оно шесѿоро акѿивних знају да ће књажева биѿи ѿослиједња, али, не дају се без ѿривида биѿике. Очиђледна је ѿодјела на сѿарији џлаварски кадар, раѿиѿике, и млађи који је свој сѿаѿѿус изборио вјерношћу Госѿодару.

ВОЈВОДА Ја би, Господару, ништа да не пошаљемо.

МАШАН:

СЕРДАР Да нијесу Турци измишљели то да нас у клопку увале.

ЈОКО:

КЊАЗ: Немојмо се играт и баљезгат, ако Бога знате. Модерни свијет нас зове.

ВОЈВОДА Ни трунке не треба чекат. Одма, Господару, да начинимо
МИЛАН: списак, да товаримо брод у Котору, па преко Русије и Ла
 Манша у Енглеску.

КЊАЗ: Тако је Милане. Али, што?

ВОЈВОДА Што Господар рече.

МИЛАН:

КЊАЗ: Да зна, Господар не би вас звао. И Господар зна што је
 демократија, оће да се сјетује, да чује друге паметне, мимо
 себе сама. Да не испане послије, какви деспот, самовољни
 властодржац или што слично.

СЕРДАР Те што зборе тако ја би одма сабљом исјека, на комате,
ЈОКО: фике-фике, да им се за стрва не зна!

ВОЈВОДА Ево што ћемо. Послаћемо им сандук добрих сабаља. Да виде
ЂУРО: чиме смо свијетлу слободу изборили. Још по коју пушку
 призренку...

Гошњо сви одушевљено дрекну: Тако је! Пушке и сабље!

СЕРДАР Ко да Енглежи немају бољих.

ЈАНКО:

ВОЈВОДА Бољих пушака од нашијех и лепших сабаља, вала, нико, од
ЂУРО: Петрограда до Беча, нема.

СЕРДАР Ови свијет данас прави такве топове и такве ратне машине да
ЈАНКО: би нашим сабљама могли пркно обрисат!

СЕРДАР Не погани оружје, Јанко!

ЈОКО:

СЕРДАР Не поганим га, нити сам га поганио. Немој само да нам се
ЈАНКО: поспрдују по свијету.

ВОЈВОДА Може бит да нам је оружје истина застарјело.

МИЛАН:

СЕРДАР Ти мучи. Нијеси га ни пробо, но да само за параду носиш, ка
ЈОКО: сви Зећани!

ВОЈВОДА О, част ти годинама, Јоко, ма га ви Васојевићи потежете,
МИЛАН жене факулете, и кад треба и кад не треба.

СЕРДАР Да не би Господара сад ође, боме би ти сабљом у сред дроба.

ЈОКО:

ВОЈВОДА Фике-фике, да стрва не остане.

МИЛАН:

СЕРДАР Не поспрдуј се! Изађи ванка! Изађи ванка, давно нијесам
 ЈОКО: сабље крвавио!

КЊАЗ: Мир! Мир људи! Оћемо ли се клат међусобно?!

СЕРДАР На знање свима. Упамтио сам. Да се не изненађујете кад га
 ЈОКО: на укоп будете испраћали!

ВОЈВОДА Прво да укопамо оне силне Турке што си их ти смака.
 МИЛАН:

*Сердар Јоко ѿоћеѓне сабљу, оспали скоче, зужва. Улеѿе ѿерјаници. При-
 јеѿиње и ѿљубање. Све се смири, брзо као шѿо је и ѿчело.*

КЊАЗ: Ви сте се, бога ми, зажељели рата.

ВОЈВОДА Право зборећи, Господару, јесмо.
 МАШАН:

КЊАЗ: И ја сам, ал ево неко вријеме, притисну нас ови мир.

ВОЈВОДА А да упаднемо мало код Арбанаса?
 МАШАН:

КЊАЗ: Не може.

ВОЈВОДА Мало само, Господару, молимо ти се. Ил у Ерцеговину...
 МАШАН:

КЊАЗ: С Ћесаром да се ватамо?! Ти си Машане ишћућио, године те
 потпуно трсиле, што ћемо, људи, Енглезима слат?

ВОЈВОДА Ја рекох. По оружју нас сви знају. Нема бољег.
 ЂУРО:

СЕРДАР Не праве они музеј, но изложбу за модерни свијет.
 ЈАНКО:

КЊАЗ: Јанко, прећера га ти. Нема мане нашијем сабљама, нашем
 оружју. Доказало се и показало.

СЕРДАР Више руке но оружје. Само, тијех сад нема оће с нама.
 ЈАНКО:

КЊАЗ: Што оће с тим рећ?

ЈАНКО: Оћу рећ да их је много изгнуло, а и нијеси мого сав народ
 што се туко довес на двор, тијесно је.

КЊАЗ: Добро га ти смрси. Немој више да се ко за оружје маша. Ми
 смо јевропска земља и зборићемо ко угледни људи јевропске
 земље. Онда, ко је да се шаљу сабље и пушке?

Буро, Машан, Јоко, подиђну руке. Јанко и Милан осјану мирни.

КЊАЗ: Ја сам за.

Они осјали климоглави одмах се јаве. Милан подиђе руку. Јанко ни сада.

КЊАЗ: А чије ћемо оружје слат?

ЈОКО: Нема бољег од васојевићког. Највише смо поотимали Турцима, најлепше исковали.

МАШАН: Откуд је боље од дробњачког? Зна се ко је Смаил агу за вазда смирио и ко паше најсветлије оружје.

БУРО: Неће га се тај брод крећат без пиперског, ја вам велим.

ЈАНКО: Кад смо већ за оружје, по товара је бајичко, а остали, договорите се.

ВОЈВОДА Могли би од сваког по мало.

МИЛАН:

КЊАЗ: Та ти није луда.

ЈОКО: Ал да неко писмен напише испод сваког чије је. Нек се зна. Нек пише: ово је сабља сердара Јока, исјекла је четрес и пет Турака, да је он броја, а може бит да је и кога више.

ВОЈВОДА Како ће се свијет зачудит кад види сабљу ће сама сјече.

МИЛАН:

ЈОКО: До Зете га нећеш данас долазит!

КЊАЗ: Не почињите. Ја ћу послат моје лично оружје. Бољег нема.

МАШАН: Оно, Господару, могли би упоредит, па да видимо.

ЈОКО: Потпис испод сваког. Нека пише: Ово је сабља сердара Јанка, из Бајица, јес мало стара, ма је ко нова, није се трошила.

ЈАНКО: Јоко, нећеш ме изазват данас.

ЈОКО: Ил васојевићко ил никоје. Реци, Господару.

МАШАН: Смије ли се у свијет отић без дробњачких ђорда?

Охрабре се и климоглави, ња предложе своја њлемена. Вика начас настјане. Усред вике улази Милена. Носи нову новцају Winchester њушку. Хода њолако, сјаје усред зајенушаноџ скуја.

МИЛЕНА: Била сам дрска и безочна да чујем што свијетли главари причају. Ову љепотицу Господар на поклон од Ћесара добио. Ако се можете с овијем мерити, ви шаљите. Ко што рече сердар Јанко, сабље без руку нијесу бог зна што, а руке не можемо слат.

Милена осѿави ѿушку на сѿо и изађе. Мук.

ШЕСТА СЛИКА

Књажева радна соба. Милена и Књаз.

МИЛЕНА: Знам, погријешила сам. Жене немају што тражит ће мушки одлучују, али ви би се за сат времена поклати око оружја. Лондон тражи културу, нешто за људски напредак. То ваља по Црној Гори тражит. Што је лијепо у нас?

КЊАЗ: Лијепо је с Ловћена гледат пут мора, лијепо се у прољеће с горама разговарат.

МИЛЕНА: Забога Никола. Не збориш дјечи цетињској.

КЊАЗ: Зар нису лијепе наше горе?

МИЛЕНА: Оћемо ли њих на брод, па у свијет?

КЊАЗ: Знаш да би могли. То би се тамо дало склопит, а ође раскрампамо једно брдо, па направимо нацрт по коме ће га тамо спојит. А да што? Кад су могли онолики Суец начинет, што не би једно наше брдо? Брдо, слободно, лијепо и црногорско. А овако, позади, ислика се једно сунце, а испод море, Бока. А испод пише: Детаљ с Ловћена. Мјесто ће књаз Никола с горама разговара.

МИЛЕНА: Зашто не пошаљеш секретара у енглеско посланство да пита што би они.

КЊАЗ: Неће они мени рећ што је добро у Црну Гору.

МИЛЕНА: По Цетињу шетају културни и свјетски људи. Може бит они знају што о тамошњим регулама?

КЊАЗ: Па да сјутра сви зборе како Господар не умије сам мишљет. И ја сам свјетске школе завршио, четрес година владам, знам и ја нешто.

- МИЛЕНА: Да чујем.
- КЊАЗ: Да пошаљем чету мојих перјаника. Такво чудо, такве љепоте још свијет није видио. Виши су од њиховог највећег за по метра, бркови су им дужи од њихових најбркатијех за бар триес сантима. Знају по десет пјесама о мени.
- МИЛЕНА: Па да их гледају ка што су наше заробљене гледали Французи у Паризу, кад је Петар Први ратовао с Французима. Умрли су од туге у кавез, ко међеди. Никола, пуна је Црна Гора међеда, ма их не морамо свијету показиват.
- КЊАЗ: Има Машан право. Ништа нећемо слат. Вазда треба држат до части и поноса. Што се ми имамо тамо ка курве показиват, ка да се нудимо коме, ка да смо обери да призивамо у кафану. Сјутра ћу одписат да се захваљујемо, ал нек тај циркус без нас прође.
- МИЛЕНА: Ја, да ме ко пита, не бих тако. Ја би тајно, зашто сам господар ако не могу тајно, позвала кога младог, образованог, некога ко је свијета видио, па макар и не била добро с њим, може бит да би он знао нешто више.
- КЊАЗ: Ти би. Ја не би.

СЕДМА СЛИКА

Стојан, са праговима скорог бајтинања по одјећи и лицу, једе као вук. Богато посипављена прџеза, врч вина. Књаз шепа око стола.

- КЊАЗ: Богме се иструни твоја храброст, а Робеспјер?
- СТОЈАН: Седам дана на со и хљеб. Чаша воде за седам дана. Говно би изијо.
- КЊАЗ: Да опрости мој образ.
- СТОЈАН: Да опрости твој образ.
- КЊАЗ: Е, сад кад си лијепо јео, да помогнеш старом Господару.
- Књаз сипа вино Стојану.*
- СТОЈАН: Никад.
- КЊАЗ: Ни за дукате?

- СТОЈАН: Не требају ми твоји крвави дукати.
- КЊАЗ: Ни за положај?
- СТОЈАН: Од тебе, никакви.
- КЊАЗ: Кућа на сред Цетиња?
- СТОЈАН: Имам ја моју.
- КЊАЗ: Значи, опет у апс?
- СТОЈАН: Нека ти је на част.
- КЊАЗ: Само, сад си ојачо, кад си се намирио, имаћеш изузетно поступање, како припада бунцијама, политичким јунацима. За оне што мисле ко ти, имам лијепе одаје, са лепрознима.
- СТОЈАН: Господару!
- КЊАЗ: Има десетина година како се лепрозни здушно воле с мојим слободоумницима. Кажу ми чувари да, ко неким чудом, постану исти за неко вријеме. Крастави и губави, а мрзе ме и једни и други.
- СТОЈАН: Нареди да ме мушкетају, да ме баце под ловћенске канице, немој само то, Господару.
- КЊАЗ: Ја не убијам људе зато што не мисле као ја.
- СТОЈАН: Каква помоћ од мене може теби бити?
- КЊАЗ: Тако, соколе, још ћеш ти благосиљат час кад си спаса допо. Кад би ти био ја, што би посло у Лондон на свјетску изложбу?
- СТОЈАН: Лијепу жену, Господару. Слобода и лијепа жена, то вриједи за свакога, ође и у Енглеску и међу црнце у Африку. Слободе не можеш слат. Жена, Богу хвала, имамо. Високих, црнооких, гордих, умних, правих. У Лондону организују натјецање за љепотице.
- КЊАЗ: Боље да сам те говнима наранио. Жентураче по свијету не шаљем.
- СТОЈАН: Ти си ме пито, ја ти реко. Како оћеш. Треба ли сад да одпјевам дружбу?
- КЊАЗ: Нека, послје ћеш то.

ОСМА СЛИКА

Књажева соба, Ојейи скуй ѓлавара. Сердар Јоко ѓажљиво сјушића велику врећу исјред Књажевих ноћу.

ЈОКО: Нема бољег презента за свијет од овога, Господару.

КЊАЗ: Потего си добро да то допељаш доведе. Што је то, ако Бога знаш?

Јоко се саѓиње и вади из вреће шурску ѓлаву.

ЈОКО: Ево је, ка нова, ка да сам је јутрос посјека. Позајмио сам од неколицине, нијесу све моје. Одабери најбоље, а остало да вратим, обећо сам људима. Ова, што је крвава, то сам се ја досјетио, намажеш је крвљу од прасца и уљем маслиновим по резу и види, ма, ка да је јутрос на рамена била.

МАШАН: И ја сам о томе размишља, само, моје су се некако скупиле.

КЊАЗ: Што сте још смишљели?

ВОЈВОДА: Господару, да пошаљемо један шипак из Бара. Лијеп, црвен
МИЛАН: ко крв, пун сунца и нашег мора.

ЈОКО: И још лубеницу из Зете уз то. Не говнарај. Милане, није то пијаца тамо.

МИЛАН: Кад није, што ће твоје главе тамо, ако не да људи од тога лампе праве.

Јоко урликне и ојейи извади сабљу. Прије нећо остћали сћићну да ѓа сћиријече, удари Милана ѓо рамену. Перјаници изводе окрвављеноћ Милана.

КЊАЗ: (Јоку)
Нијеси смио то оће. Двор је ово, Јоко. Сто таљера казне.

ЈОКО: Изазво ме, Господару.

КЊАЗ: Сто таљера.

ЈАНКО: А да га уби?

КЊАЗ: Двјесто.

ЈАНКО: А да је који човјек, обичан, убио Милана?

КЊАЗ: Што питаш кад знаш!? Апс или мушкетање.

ЈАНКО: Велика је правда твоја, Господару.

- КЊАЗ: Јоко је овијем главама ође замирито да убодје кога ође. И мене ако има за шта.
- ЈАНКО: О ружног сна, Господару, да се ко на тебе намерачи. Ја мишљах да пошаљемо свијету да покажемо Ива Булајића, ратника без обје ноге, без обје руке, са дванајест рана на ономе што је остало. Кад нам је махања слободом, да покажемо ко је стварно изборио.
- КЊАЗ: Иву сам ја бајно ордења дао и земљу и почаст и звање.
- ЈАНКО: Е, дао си му земљу да оре.
- КЊАЗ: Што оћеш ти? Да га ставим у куфер? А за то што си реко да је Иво стварно слободу изборио, а не онај ко је заистину освојио, сто таљера.
- ЈАНКО: А да убодем ја кога, да имам за шта плаћат?
- КЊАЗ: За безобраштину, сердар Јанко, шљедује те да се изгубиш из ових стопа, ил ће те перјаници одвест. Па се врати кад те уједање прође.
- ЈАНКО: Твоја воља, Господару. Нијеси тако на Фундини мислио.
- КЊАЗ: Фундина за Фундину, а Цетиње за Цетиње. Збогом
- ЈАНКО: Збогом.

Јанко одлази.

- КЊАЗ: Пошто ми нико није дао одговор, ја сам одлучио да буде по мојему. Цијели културни свијет шаље љепоту женску. Црна Гора није мимо свијета, наћемо красотицу часну и послат је да свијет види какво цвијеће расте у слободну Црну Гору.

Забезекнуџи мук међу џлаварима, Јоко узима врећу.

- ЈОКО: За баш ни једну? Одабраћемо коју љепшу...
- КЊАЗ: Ни једну.
- ЈОКО: Како ћемо народу ту срамоту објаснит?
- КЊАЗ: Коју срамоту?
- ЈОКО: Да нас курветине по свијету престављају?
- КЊАЗ: А што ако твоју ћер изаберемо?
- ЈОКО: Моју нећеш. Нити ичију ко држи до части и имена.

 ДЕВЕТА СЛИКА

Књаз и Секретар.

КЊАЗ: Пиши, Миловићу.

СЕКРЕТАР: Које све атресујемо?

КЊАЗ: Русима, Енглезима, ко би још мога, Талијанима. Биће доста. Пиши. Народ црногорски с одушевљењем је прихватио да учествује на Свјетској изложби у Лондону Све своје снаге, сву своју вољу и љубав према Европи ставили су Црногорци да остваре овај мирнодопски циљ. Бог драги није био милостив према мом народу, сиромашна смо земља, изморена и истрошена ратовима које смо водили за побједу хришћанства над мухамеданством, за крст часни и слободу свијетлу. Зато молим, ту остави празно, ја ћу додат кога поименце, за зајам од пет хиљада дуката. Те паре ће бити искоришћене за даљи развитак црногорске државе и за припремање исте за учешће на Изложби. Зајам ће бити враћен, чим прије буде могао. Одани слуга и поштоватељ, књаз Никола Петровић.

 ДЕСЕТА СЛИКА

Књажева соба. Милена и Књаз.

МИЛЕНА: Нијесмо још вратили ни онијех двадесет хиљада што смо за друмове узели.

КЊАЗ: Не ради народ. Оћу ли ја из џепа да вратим?

МИЛЕНА: Од онијех пара си ти купио јахту за Скадар и...

КЊАЗ: Од чега би онолику дјецу поудавали? Што би ти, и да вратимо и да имамо.

МИЛЕНА: Зорки ништа нијеси дао.

КЊАЗ: Што да јој дам кад је хтјела за Петра Карађорђевића?

МИЛЕНА: Много је њу неко питао што би хтјела... Много је дуга, Никола. Отићи ће нам двор на добош.

- КЊАЗ: Докле народ не иде на добош, неће ни двор. Направићемо избор какви никад није није био. Биће љепше но предаја Бара. Вићеће сви да је Цетиње центар Јевропе, да је књаз Никола најкултурнији српски владар на свијету.
- МИЛЕНА: Колико се ђевојака пријавило?
- КЊАЗ: Ни једна.
- МИЛЕНА: Ето ти твоје Јевропе. Понуди награду.
- КЊАЗ: За шта награду? Што је неко богомдано лијеп?
- МИЛЕНА: Пробај.
- КЊАЗ: Јунаштво и љепота немају цијене.

ЈЕДАНАЕСТА СЛИКА

Јоко и Књаз. Радна соба.

- ЈОКО: Осам стотина дуката најљепшој, јесам ли добро чуо по Цетињу?
- КЊАЗ: Јеси.
- ЈОКО: Одма, на руке?
- КЊАЗ: Исти час.
- ЈОКО: Све су жентураче исте, нека мање нека више лијепа, ал што имам од брата једну ћер... Осамнаест година а сваког би момка надбрзила, пламен јој сукља из очију. Такве неће гледат око људско никад више.
- КЊАЗ: Да није твоја?
- ЈОКО: Не може теби, Господару, ништа промаћ. Ти знаш што смо ти и ја заједно издурали, ђе смо све били и сабље крвавили. Поради мало за моју Стојну. Вићећеш је, упис.
- КЊАЗ: Ако је тако лијепа, неће требат моје потпоре.
- ЈОКО: Што је сигурно, сигурно.
- КЊАЗ: Не могу ти обећат. Вићећемо.
- ЈОКО: Нијесам се ово од тебе надо, Господару. Опрости на сметњи. Биће још времена да будемо дужници један другоме.

ДВАНАЕСТА СЛИКА

Књаз и војвода Буро.

- БУРО: Може ли бит да се што преко тих осам стотина добије? Мислим, што за фамилију да је боље опреми и за трошак.
- КЊАЗ: Зависи чија је.
- БУРО: Виђи, Господару. Имам ја једну одоцњелу сестру, мени бјеше триес кад се родила. Омакла се старцима. Има је у леђа ко страна од Ловћена. Има мишку, најтежу дамаскињу да витла изнад главе.
- КЊАЗ: Машала.
- БУРО: Оно, мало је кљаста у десну ногу, ма не види се кад иде полако.
- КЊАЗ: Ти јој реци да не преши, па ћемо виђет.
- БУРО: Значи, могу да рачунам на тебе?
- КЊАЗ: За шта?
- БУРО: Добро, кад велиш тако. Ма, можда би скоро и ја теби требао.
- КЊАЗ: Ти мени вазда требаш.
- БУРО: Мислим, може опет какве битке бит.
- КЊАЗ: Ако буде, ја ћу те зват.
- БУРО: Не знам оћу ли бит дома.

ТРИНАЕСТА СЛИКА

Књаз и Машан.

- КЊАЗ: И баш ти се жена пријавила?
- МАШАН: Вазда је била љепотица. Дваес година је млађа од мене, држећа је. Ово теби зборим, не мора нико знат, ма, нијесам је много истрошио, не дадоше ратови. Не би јој чоек дао више од четрес. То је жена, ће ће се ове мусавице остале метат с њом.
- КЊАЗ: Лијепо, ал што ћу ја ту? Ако мислиш да ка што помогнем, не могу. Није то до мене.

- МАШАН: Ђе ћу од бруке ако не буде прва? Ја ћу повућ пријаву.
- КЊАЗ: А, не може. Забрањено.
- МАШАН: Ко је забранио.
- КЊАЗ: Ја. Сад кад си се уватио, играј.
- МАШАН: Играћемо сви ми. Цијела Црна Гора бруји да се омладина наоружала, да се пушке преко Рисна пребацују на Цетиње. Сердар Јанко се разлаја против тебе, ка да није био наш. Тешко ће ти та игра панут без мене.

ЧЕТРНАЕСТА СЛИКА

Књажева радна соба. Књаз и Милена ѿзирају фотѿографима. Неколико новинара са билежницама у рукама.

- ПРВИ Колико ће ђевојака учествовати?
 НОВИНАР:
- КЊАЗ: Преко двадесет. Не знам тачно.
- ДРУГИ Да ли су заступљена сва црногорска племена?
 НОВИНАР:
- КЊАЗ: Код нас су љепотице равномјерно распоређене. Има их одсвакле, господине.
- ДРУГИ Живковић, Радикални гласник, Београд.
 НОВИНАР:
- КЊАЗ: Напишите још, господине Живковићу, да Никола Петровић води рачуна о потребама и части свога народа, да нема запостављених, нема прогнаних, чак се штују и политички опоненти. Напишите да ће у комисији за избор сједети Стојан Лекић који је млади демократа и борац за народна права и који се јавно изјашњава против моје политике. Господо, нова, јевропска демократија најпогодније тло нашла је ође, ће вјековима цвјета дух слободе и воље народне. Такође напишите да ће приликом избора бити приређено примање за изасланике свих дворова, конзуларних представништава, бал и богата вечера. Напишите, господо, да Црна Гора, предвођена књазом Николом Петровићем корача стазама напреднијим, далековиднијим стазама но што иду ови који мисле да су виши но што јесу.

- ПРВИ
НОВИНАР: Шта је истина у причама да расте незадовољство народа који живи у немаштини и образоване омладине која сматра да сте ви, опростите, цитирам: један од послједњих тирана у овом дјелу Европе?
- КЊАЗ: Виђели сте окићене улице пуне веселог свијета. Виђели сте, данас у шетњи Цетињем, како народ мени прилази и што ми збори и што ми пјева. Мислим да је то довољно.
- ДРУГИ
НОВИНАР: Да ли је истина да је Црна Гора пред устанком против ваше страховладе и да се спрема атентат на Ваше височанство?
- КЊАЗ: Црна Гора се не може бунити против свог ослободитеља, оца, онога што народу даје цијелог себе. А ви господине, изволите покупит ваше ствари и најкраћим путем прећи границу. Питања вам прелазе границу дозвољеног односа са краљевском главом.
- ДРУГИ
НОВИНАР: Краљевском?
- КЊАЗ: Књажевском. Уосталом, можете за тај ваш листић написат и краљевском, бићете видовити. Удаљите се. Остали останите.

ПЕТНАЕСТА СЛИКА

Милена и Књаз у радној соби. Обоје нбервозни.

- КЊАЗ: Оно говно новинарско је знало. Он је био њихов агент. Милена, они су се на мене дигли. Боже, зашто си дао да дочекам да видим како ми се изродио народ.
- МИЛЕНА: Дјеца, Никола. Лако ће перјаници с њима...
- КЊАЗ: Шта дјеца? Четири нахије утекле у шуму. Сандук бомба пренешен на Цетиње. Двор је требо у лагум отић. Можда ће и отић. Може сваки час да пукне.
- МИЛЕНА: Подговорио их је неко.
- КЊАЗ: Знам ја. Иии... Ђе је мени била памет? Какве странке, какви бакрачи! Од кад је та демократија за Црногорце? Милена, мене мој народ не воли. Више воли демократију од мене.

- МИЛЕНА: Пробај да разговараш с њима.
- КЊАЗ: Ја? Побједник пет ратова да разговара са својим гујама? Не. Слијеваће се крв низ планине, мајке ће по још једну црну мараму ставит. Лепрозни ће позбит да учине мјеста. Оца им дјечињег. А учитеље из Гимназије ћу прве уза зид.
- МИЛЕНА: Што њих?
- КЊАЗ: Што их не научише пјесмама које сам посебито за њих написа? Што их уче о Египту и Грцима и Душану, а не уче их о мени? Жива им историја испред очију, а они уче о тројанском рату. Да су знали за наше ратове, не би се дали нахушкат на мене. Боме ће опет главе окитит коце, домаће главе, кукала им мајка. Опет ће Никола да јаше. Опет ће горе јечат од мог поклича.
- МИЛЕНА: Нема ти друге. Оружје, па у бој.
- КЊАЗ: Што ја? Имам плаћену војску, полицију. Нек ме бране, ја остајем ође тебе да чувам. Приучили су се они од Србијанаца, узели су мустру, за бацање кроз прозор, ка Драга Машин и Обреновић.
(Приђе ѿрозору)
Ође је ниско. Ја сам, формацијски, потоња одбрана двора.
- МИЛЕНА: Ко су им вође. Именом?
- КЊАЗ: Бјелашки. Сви. Само да ми је знат који чекају ође на Цетиње? Њима ће се посебно обрадоват.

ШЕСНАЕСТА СЛИКА

Књаз и Стојан. Стојан у лијејом новом одјелу. Обријан и ѿодџојен.

- КЊАЗ: Списак ођу, Лекићу, ћетићу.
- СТОЈАН: Убиће ме, Господару. Ионако сам им сумњив због комисије за љепотицу.
- КЊАЗ: Нијеси се тако бранио кад си заузео мјесто сердар Јанка у савјету, кад си путовао по Италији ко мој изасланик. Лекићу, ти си душу дао за наше изасланство у Рим. Тамо ћу те намјестит, ни до сад ти није било жао.

- СТОЈАН: Ја сам пристајао на све то јер сам сматраи да сам тако кориснији нашој ствари него у апсу с лепрознима.
- КЊАЗ: Чијој ствари, Лекићу? Готово је, ти нијеси њихов. Дигла ти се репица на дукате, на власт, нијеси ти од јуче. Остави се ти оправдања, нијеси на бјелашком састанку! Ако они дођу, убиће те. И ја би те убио да сам на њиховом мјесту, ка што би сад с мераком убио сердар Јанка. Прије би опростио онима што ме мрзе цијели живот, но онима што су се предомислили. Списак!
- СТОЈАН: То су ми другови....
- КЊАЗ: Бивши. Како ти оно стојиш с женама? Никако. Везан си, ко врећа гована, ко и сви што гину за положај. Частан је Књаз, све плаћа. Љепотица је твоја и божија. Списак!
- СТОЈАН: Која љепотица?
- КЊАЗ: Коју ти изабереш. Љепотица свијета, наша љепотица. Списак!

СЕДАМНАЕСТА СЛИКА

Књаз, Буро, Машан, Јоко. Радна соба.

- КЊАЗ: Оћемо ли сад, кад је земља у питању, кад је опет дошо вакат боју и оружју, оћемо ли, јунаци моји, соколови моји, заједно против погани и издајица српског и црногорског имена?
- ЈОКО: Остарио сам ја за те работе.
- МАШАН: Нећемо, ваљда, на своју дјецу ударат? Против Турака, може. На своје не иде, Господару.
- БУРО: Ја би мого, но ми се не да нешто.
- КЊАЗ: Познајете своје, сваког човјека и сваки бивак. Без вас, запатиће ми се у планине, па никад ишћерат. Ни ви нијесте сигурни.
- БУРО: Ја се знам одбранит.

КЊАЗ: Дођи Ђуро да видиш извештаје...

Књаз ѿведе Ђура до сѿола.

КЊАЗ: *(Тихо)*
За три дана је избор. Ја могу нешто уредит. А, и паре су веће.
Послали Талијани зајам.

ЂУРО: *(Гласно, да чују остѿали)*
Никад Црној Гори горе није било. Види што се гамади
накотило. Ако се споје с Аустроугарима, Талијанима, Арба-
насима, Французима и Турцима, оде наша слобода заувјек.
Господару, наређуј.

КЊАЗ: Опкољени смо. Са свих страна. Спољни и унутрашњи
непријатељ оће да уништи оно што се вјековима оће ства-
рало. Фала ти, Ђуро. Ајде у племе и ради што ти мислиш да
ваља.

ЂУРО: На служби, Господару.

Ђуро се окрене и оде у журбаним кораком, не ѿоздравивши се са остѿалима.

КЊАЗ: Машане, Дробњаци су се опет зажељели нечије главе. Моје,
изгледа. Ако оде моја, заклимаће се и твоја.

МАШАН: Ништа се ти не бој за моју.

КЊАЗ: Машане, сјети се кад смо скакали на шанац заједно, на копље
голо турско. Ја викнух, пази лијево, Машане, а ти се окрену
лијево и сасјече једног ћелавог, ма те сколаше с десног
крила, кад се ја залећех па...

МАШАН: Господару, да се то теби није снило? Ја се не сјећам.

КЊАЗ: На Зубљој Глави, како се не сјећаш, Машо?

МАШАН: Нијесам ја био на Зубљу Главу.

КЊАЗ: Зар ти ја не дадох орден за Зубљу Главу?

МАШАН: Даде.

КЊАЗ: Па како нијеси био?

МАШАН: Нијесам.

КЊАЗ: Дану, ево оће у сто имам кубуру с Зубље Главе, дођи па види.

Машан невољно устјане од сјола.

- КЊАЗ: *(Тихо)*
Ако не скочиш ти сад, потеће говнари право на Цетиње. Чујеш, Машо, нема ти веће љепотице од жене! Видео сам остале. Још кад ја речем. Руси су послали зајам, биће нека пара и да се пође с њом у пратњу. Да видиш Лондон, јадо црни. Ајде, среди ту дробњачку омладину, па ћеш лијепо на брод.
- МАШАН: Што одма не рече, Господару!? Ће нам на најсветлије ударају?! Бога ми ћу лично гркљан вадити, ка оно на Зубљу Главу.

Машан се окрене и брзо изађе најоље.

- КЊАЗ: Јоко, они не издадоше.
- ЈОКО: Ја да се питам посла би на ту дјечурлију оне најгоре убице што их ти у апс држиш. Бријо би им оне ћосаве браде све на суво. Ништа ме више не излуђује од младог чојека. Мени се чини да нисам нигда био млад. И кад сам био, срећа да сам и онда био стар. Газио би ја њих коњима док се у кашу не претворе, цријева би им по цетињском пољу развлачио. Ја то умијем, знаш то. Ал, нећу. Нећу. Ти си мене ономад одбио. Ја тебе сад.
- КЊАЗ: Јоко, оћеш ли пуштит да те један Петровић моли?
- ЈОКО: Ма мош се сад ође објести, нећу. Па био господар по иљаду пута.
- КЊАЗ: А да ти речем да је Стојна најљепша у Црну Гору?
- ЈОКО: Ко? Стојна?
- КЊАЗ: Она.
- ЈОКО: А ће си је ти видио?
- КЊАЗ: Вићећу је на избор. Скочила је награда на две иљаде.
- ЈОКО: Свети Василије! Двије иљаде. Стојни?
- КЊАЗ: Стојни. Ономе ко је тако лијепу одгајио.
- ЈОКО: Донијећу ти њихове главе наређане ко шкоранце из Мораче. Збогом остајте, Господару.

ОСАМНАЕСТА СЛИКА

Књаз и Секретар. Књаз Секретару даје повећи списак.

КЊАЗ: Овај дај капетану Радоњићу. Реци му, нека изађе с момцима око поноћи. Полако, од куће до куће. Нека се труди да их не види много људи. Ил, боље, ко види, нек и њега поведе. Ове са списка нек убија тихо, да се не дерњају много и нек их баца горе по стијенама. Кад их орлови раскубе неће се ни познат ко је био. Сердара Јанка нек ми доведе живог и ове заокружене, Мора неко и претећ, за наук. Ајде, јуначе, биће која од ових љепотица и за тебе. Обећо је Књаз.

ДЕВЕТНАЕСТА СЛИКА

Књаз и Милена. Чују се љуци у даљини.

КЊАЗ: Не одлажем ја избор ни за секунд.

МИЛЕНА: Гријех је, Никола.

КЊАЗ: А није гријех кренут на мене? Сјутра ће избор бит љепши и већи но да није било свега овога. Нека виде душмани. Што ме више нападају, све сам јачи. Баш да видим оће ли србијанске и француске новине смјет што да напишу о побуни кад ја правим пир у вр буне. Додаћу још три, четири, пет иљада дуката сјутра за част. Биће свјетлије и љепше но у том Лондону. Ништа се није догодило, ништа. Но, друга је мука. Ја сам Јоку, Машану и Ђуру обећао сјутра услугу.

МИЛЕНА: Што си обећао?

КЊАЗ: Да ћемо изабрат Машанову жену, Ђурову сестру и Јокову ћер.

МИЛЕНА: Зашто си то урадио?

КЊАЗ: Дужан сам им.

МИЛЕНА: Љепота је једина ствар на коју ти, ма колики господар био, ма колико живио и ма колико перјаника, сердара, војвода и доушника имо, нећеш имат права, никада. Љепота ће се показат сама за себе, према њој је сва твоја ордија биједна и никаква. Љепота је јача од истине. Истину можеш закаручат неће у неки мрак, можеш је наћерат да постане лаж, љепоти не можеш ништа. Можеш је силом нагрдит, опет ће се неће појавит, нова и љепша. Ми ћемо сјутра тражит лијепу жену. Љепшу но што сам ја била прије четрдесет година, а то је тешко. Ако се не појави, нек ти је Бог у помоћи, теби и Машану, Ђуру, Јоку, свима нама. Испаст ћемо смијешни и глупи. Једино нас права љепота може спасит.

КЊАЗ: Послаћемо све три. Прва, прва до ње и прва до друге.

МИЛЕНА: Послаћемо само ону коју нам Бог сјутра пошаље. Ако га нијеси расрдио много ове потоње дане.

ДВАДЕСЕТА СЛИКА

Радна соба раскриљеним враћима сјојена са великим холлом. Књаз, Милена, дворске даме и џлавари, изасланици, џосћи. Момчад иђра коло. Ријечи кола величају Књазу. Коло заврши. Айлаузи. Књаз подиђне чашу, све се смири.

КЊАЗ: Добро дошли, драги пријатељи и гости. Поздрављам изасланика са мени премилог рођачког братског и љубљеног руског двора, изасланика италијанске краљевске фамилије – моје фамилије. Поздрављам посланика великог Ђесара Франц Јозефа, конзуларне службенике Француске, Енглеске и особито ми миле Србије. Скупили смо се ође да сви заједно одаберемо једну од наших красотица и да је пошаљемо у свијет да свима покаже какве љепоте стасају у слободној и напредној, модерној Црној Гори. Вјерујте ми на ријеч, до прије неколицине године ође није било толико лијепих и тако лијепих жена, нека ми опросте присутни изузеци. Под мојом руком ниче то цвијеће слободе, развија се и буја јер му услови одговарају. Зна се да из крша најљепши цвијет никне. Ми имамо крша, имамо сокола да пази на тај крш, имамо пуну башту горског цвијећа. Поводом овог историјског збитија, ја Никола Петровић, одлучио сам да, да би доказао и показао да сам владар достојан модерне Јевропе, амнестирам

велики дио заведених и необавјештених људи који се ове дане диго, у свом незнању и на подстрек нечије зле руке. Само мали дио оне незахвалне пашчади осјетиће мој гњев, који ће опет бити у духу са модерним законима осталог свијета. Да вас не би замаро, препустите се љепотама ове ноћи, осјећајте се као код своје куће. За неких сат времена приступићемо избору. Живјели ми драги гости!

Сви ѿодиџну чаше на здравицу. Музика.

ДВАДЕСЕТ ПРВА СЛИКА

Недефинисан мрачан ѿросѿор. Круџ се освјеѿили бакљама ѿерјаника. Књаз у свечаној одори, Сѿѿојан у смокинџу. Иза њих, ѿерјаници џурају свезаноџ сердар Јанка и ѿар измрцварених младића. Из даљине доѿиру звуци ѿрославе. Чује се кадрил.

- КЊАЗ: Чујете ли, пашчади? Ено је свак ко мало држи до себе и државничког угледа посло некога на двор.
- ЈАНКО: Да ти држиш до себе, не би нас овако потезо и од нас марву право. Но, убио би нас ка човјек човјека, ка Турчина, ако ништа друго.
- КЊАЗ: Зашто ти се жури погинут, сердаре? Али ти је досмрђело живјет?
- ЈАНКО: Мени, за истину јес. Ако сам по живота дао да би ти сад сеирио на двор, а по шкрипама бацо момке без лица и рука, онда ми ни тих по живота лула не ваља, а не ово што ми је преостало.
- КЊАЗ: Зар ћеш тако лако пљунут на оно вријеме кад си био достојан сердарства, кад смо чињели чуда и покре за слободу, за нашу Црну Гору?
- ЈАНКО: И за Петровиће.
- КЊАЗ: Да што, него за Петровиће?
- ЈАНКО: Жао ми је само оних пријеђашњих мртвих Петровића, што им име и част под ноге бацаш.
- КЊАЗ: Јел ти још чега жао?

ЈАНКО: Жао ми је тебе, Стојане Лекићу. Жао ми је кад помислим да могу доћ, и долазе, нови, бесчасници, жао ми је што ће се због дуката и посланства створит несој подрепица, пиздуна и удворица.

Стејан се залећи и ноћом удари Јанка.

КЊАЗ: Немој одоре крвавит, ћетићу. Добре сам воље ноћас, дао сам ријеч да ћу помиловат. Остаћете живи. Лепрозни су нервозни да виде нове сустанаре. Прије тога, рећу вам једну моју нову пјесму, за наук: Милост, милост Господару! Несретноме отпаднику, милост, књаже милостиви, отачанстава издајнику милост даруј, па удави! Ево главе нек опане! Али име издајника да ми на род не остане. Ах гријешан сам! Ал се кајем, но помилуј, милостиви! Јер још искра црногорства у куту ми срца живи.

ЈАНКО: Књаже, држи се надахнућа. Јел то о нама пјесма?

КЊАЗ: О вама. Имаћете времена да је научите. Кад будете могли лијепо, искрено, без сапињања да ми је отпјевате, можда ћу вас и пустити. Водите их.

ДВАДЕСЕТ ДРУГА СЛИКА

Избор љепошнице је у шћоку. У Књажевој соби, за сћолом, су Књаз, Милена, Стејан, Секретар и још један члан комисије. Љепошнице долазе из шћедворја шћраћене айлаузима. Доћу до сћола, окрену се и враћу се. Улази једна ћевојка у ношњи.

КЊАЗ: Јел ова била малоприје?

СЕКРЕТАР: Не, Господару, то је Јања Миајловић, дваес година, ћер Војина, неудата.

КЊАЗ: Мени је иста ка и оне двије од мало прије.
(*Љевојци*)
Прићи дијете.
(*Љевојка шћриће. Књаз је шћољуби у чело*)

КЊАЗ: Јеси ко горска вила. Ево, да ти даћ Господар дукат.

Књаз даје дукаш. Љевојка се шћоклони и оде.

СТОЈАН: Постоји, могло би се рећи, тип црногорске љепоте, одређено устројство, зато вам се може бит чини да су све исте.

КЊАЗ: Би ли ти мого, једном написат какву књигу о томе како су и физички Црногорци другачији од осталог свијета, ко да нијесу ко сви остали?

СТОЈАН: Можда и би.

КЊАЗ: Написаћеш да су то посебни Словени, изузетни, да су све за свој рачун чињели, да не дужим, да је то посебна врста Срба.

Милена ѿрекида Књаза.

МИЛЕНА: Еви ти љепотице Јокове.

Улази Јоко и ѿод руку држи Сѿојну. Сѿојна је закржљало недорасло биће. Ношња на њој ландара као ѿуђа. Сва је смеѿена, заѿлиће се у ходу. Прилазе сѿолу.

КЊАЗ: Ко ти је то, Јоко?

ЈОКО: Стојна.

КЊАЗ: Јел то она што би сваког момка надбрзила, што јој пламен бије из очи?

ЈОКО: Она.

КЊАЗ: Да се нијеси забунио, па какву другу повео?

ЈОКО: Како би, Господару? Ево, мош виђет, нек се потрка с којим оћеш оће...

КЊАЗ: Превари ме, сердар Јоко.

ЈОКО: Ја, богме, не превари. Ено сам ти све код мене од бунѿија очистио. За стрв им се не зна.

КЊАЗ: Па, кад мало боље загледам Стојну, имаш ти право. Станите оће у страну.

Јоко и Стојна стану поред стола. Књаз и Милена измеђују погледе. Аплауз. Улази Машан са женом. Жена је хипертрофираних облина (требало би да подсећа на Дуванѿику из "Амаркорда"). Књаз сједне, забезекнут.

МАШАН: Господару, највећи аплазу побрасмо.

КЊАЗ: Не чуди ме, Машане.

МАШАН: Ти си се ко нешто изненадио. Јеси видио какве су ове, нема их пашче за шта ујес. А види ово...

КЊАЗ: Ти рече да је нијеси истрошио. Ма си прећеро.

МАШАН: Господару, ти си обећо нешто. Господарска се не пориче. Ено је тамница пуна оних демократа. Што није стало, ја побио.

КЊАЗ: Фала ти Машане. Фала... Ајд стани оће са стране.

Улази Ђуро са сесїром. Сесїра има рамена ко Књажев ѿрјаник, космаїу чеїврїасїу ѓлаву, јаке руке, видно храмље. Да није женске ношње, рекло би се да је мушко. Књаз усїане, ѿново заїреїаићен.

КЊАЗ: Јуначки, Ђуро, ва истину.

ЂУРО: Шта сам ти река, Господару?
(Сесїри)
Поздрави се с Господаром.

Сесїра исїуїи наїријед. Књаз хоће да је ѿљуби у чело, али је не може досећи. Ђевојка се мало саѓне, обѓрли Књаза и мало ѓа ѿодиѓне. Књаз је ѿљуби. Ђевојка сїусїи Књаза. Крене да се рукује са Сїојаном, Ђуро је ѿовуче.

КЊАЗ: Чиме се ти бавиш, дијете, кад си тако порасла?

ЂУРО: Сијече шуму, Господару.

КЊАЗ: А, добро кад је тако. Онда може.

ЂУРО: Учинио сам како се договорисмо.

КЊАЗ: Знам, знам, дану стани у страну. Да видимо друге.

ЂУРО: Нема других.

КЊАЗ: Нема?

Књаз се окрене ѿрема Милени. Она окрене ѓлаву на друѓу сїрану.

ЈОКО: Па, реци, Господару.

КЊАЗ: Тешко је одлучит.

Троїца ѓлавара се нароѓуше. Овлаино додирују оружје.

КЊАЗ: (Сїојану)
Лекићу, ти си најпозванији, што ти збориш?

Сїојан ћуїи.

МАШАН: Господару, ако се догоди срамота, ја и ти знамо како се пере.
Па макар ја без главе осто.

Неїријайна и оїасна тїишина, Милена усїане и лаѓаним, досїојан-сївеним корацима излази из собе. Дође до враїа и заїљеска рукама. Из сале се чује хук изненађења. У собу улази ђевојка ванредне љеїоїе. Досїојансївено, елеѓанїно, ѿрилази ѓруїи око сїола. Тишина.

КЊАЗ: Фала ти, Свевишњи! Хвала ти што ме вазда погледаш кад затреба мени и мојој држави!

Књаз одмерава љеїоїицу.

КЊАЗ: Ма требало би мало да се доради за Јевропу.

Књаз из своџ ѿојаса вади ѿишиѿољ. Заѿиакне ѓа љеѿѿѿици за ѿојас.

КЊАЗ: Тако. Има ли још ко што, који прилог, да је отправимо како ваља?

Лекић уѿраѿи збуњеној љеѿѿѿици боѿу ракије у руке.

ЛЕКИЋ: Ово је специфично национално обиљежје. По томе нас сви познају. Педесет и два степена.

Сердари ѿрилазе са врећом. Јоко вади ѿурске ѓлаве.

ЈОКО: Ово нам, Господару, не можеш одбит. Свако племе је одабрало онајбоље. А моје су онајбоље од онајбољих.

МАШАН: Е, па да не буде! Од када су твоје онајбоље?!

ЂУРО: Да видимо која је чија!

Само иѿѿо се не закавже. Књаз узима ѓлаве, киѿи Ђевојку ѓлавама.

КЊАЗ: Добро је. Мир. Све су онајбоље. Е сад, пошто се ово сочињеније оконча онако како је мени и Господу мило, бићу, ко и вазда, широке руке и великог срца: Сви ћете ми у Лондон! У пратњу!

Заѿуцају ѿишиѿољи, заори се ѿјесма: "Ах милосни Књаз Никола, сви-јеѿѿѿога ѿи ѿвоџа скуѿа, не дај својим јунацима да умиру ѿ ѿри ѿѿи..." Разѓаљени, хоће да оду, Књаз заусѿавља љеѿѿѿицу.

КЊАЗ: Мала, немој да би коме дала у Лондон! Даш ли, не враћај се овамо! Образ, образ прије свега!

ДВАДЕСЕТ И ТРЕЃА СЛИКА

Полумрак у радној соби Књаза Николе. Секретар Миловић са ѿером и масѿилом сѿреман за рад. Никола, важан, сиѓуран, сѿрема дикѿѿаѿѿ. Ми-лена, у уѓлу собе, знаѿижељна, брижна.

КЊАЗ: Пиши, Миловићу!

СЕКРЕТАР: Коме ово атресујемо?

КЊАЗ: Енглеској, Француској, Италији, Аустрији, и посебно, Русији.

МИЛЕНА: А да мало причекамо са тим посланицама? Опет кува у Црну Гору.

- КЊАЗ: Ја сам буну угушио. Једном руком. А другом руком државу у Јевропу укључио.
- МИЛЕНА: Омладина је опет незадовољна. Кажу, прича се, много си на избор потрошио, а народ цркава.
- КЊАЗ: Јак је ово народ. Јак. Издржаће он јевропеизацију, коштало колико коштало. И нисам ја тебе изабрао, него љепотицу. Пиши, Миловићу: Моја земља, иако измоджена ратовима за крст часни и слободу свјетлу, смогла је снаге да се одазове позиву модерног свијета и да учествује на Свјетској изложби како приличи модерној јевропској земљи. Зато вас молимо за додјелу зајма у износу, остави празно, ја ћу ставити колико, хиљада дуката. Зајам ће бити враћен чим прије будемо могли. С великим поштовањем, краљ Никола.
- СЕКРЕТАР: Краљ?
- КЊАЗ: Књаз, краљ, у чему је разлика?
- МИЛЕНА: Неће дат.
- КЊАЗ: Не мешај се. А сад, Миловићу, нашим исељеницима у Америку... Ко ће да ти да, ако не они. "Браћо, пријатељи, земљаци, племеници и братственици, заједно пребродисмо ратове, буне, све олује што се над српство и црногорство надвише. Сад смо на корак од великог свијета. И зато, браћо, Срби, Црногорци, ја вас у име завичаја молим: пошаљите пар стотина, хиљада, стотина хиљада долара, да свијет стигнемо и престигнемо...
- МИЛЕНА: Како ћеш то вратити, Господару?
- КЊАЗ: Вратиће будућа поколења, за чије добро све ово и узимам.
- МИЛЕНА: Добро. Биће добро. Даће драги Бог да буде добро. Даће да, ко некад, заратимо, па да све лијепо дође тамо ће и припада.
- КЊАЗ: Даће Бог. Јеси ли написао, Миловићу?
- СЕКРЕТАР: Јесам, Господару.
- КЊАЗ: Онда, крај!

КРАЈ